

15-16 HAZİRAN

15-16 Haziran olaylarının yıldönümünde TİP Kartal İlçesi'nin açılış töreninde yapılan konuşmadan.

15-16 Haziran Olayları İşçi Sınıfının Yüz Elli Yıllık Tarihinin En Büyük Gösterisi Olmuştur

Beş yıl önce bugün işçi sınıfımız sendikalaşma özgürlüğünü ortadan kaldıran yasanın Meclislerden çıkmasını protesto için yüzelli yıllık tarihinin en büyük gösterisini başlatmıştı. Sendikalar kanununda yapılan değişiklikle işçi sınıfının ekonomik mücadelesi, burjuvazinin dümen suyundaki danışıklı sendikaların tekeline bırakılmak, işçi sınıfının devrimci sendikalaşma hareketi önlenmek isteniyordu. Bu yasa değişikliği sendikalaşma özgürlüğünü güvence altında alan anayasaya düpedüz aykırıydı: kanunsuzluk kanunlaştırılmıştı böylece. Bu açık anayasa ihlâline karşı işçi sınıfımız demokratik hak ve özgürlüğünü kullanarak karşı koydu. Onun bu demokratik hareketine karşı devletin kolluk kuvvetleri, yani cebir unsurları çıkarıldı ve işçi kardeşlerimizin demokratik direnişi kanlı bir şekilde bastırıldı. Canlar verildi, ama sendikalaşma özgürlüğü korundu. Zamanın İşçi Partisinin açtığı davayı haklı bulan Anayasa Mahkemesi yeni yasanın sendikalaşma özgürlüğünü kaldıran maddesini iptal etti.

Anayasa Güvencesi Altındaki Hak ve Özgürlükler Dahi Ancak Uğruna Kararlı Mücadele Verilerek Gerçekleşebilir

İşçi sınıfımızın tarihinde bir menzil taşı olan bu olaydan alınacak bir ders vardır: Anayasa güvencesi altında olan hak ve özgürlükler dahi ancak uğruna kararlı mücadele verildiğinde kâğıt üstünde kalmaktan çıkıp günlük yaşama geçer, gerçekleşir. Burjuvazi ve onun iktidarları işçi ve emekçi kitlelere hiç bir şeyi kendiliklerinden vermezler. Hele dışa bağımlı geri ülkelerde burjuvazi ve politikacıları, demokratik hak ve özgürlüklerin can düşmanıdır; bu ülkelerde burjuvazinin ilerici, demokratik hiç bir niteliği kalmamıştır. Ellerinden gelse, yapabilseler, demokratik hak ve özgürlükleri temelli kaldırıp açık diktaya geçmeyi yeğ tutarlar. Ellerinden gelmiyorsa yapamıyorlarsa, başta işçi sınıfı olmak üzere toplumun demokratik güçlerinin buna imkân vermeyişindedir.

Sendikalaşma Özgürlüğünü Kısıtlayan Maddeler Yürürlüktedir

15-16 Haziran olayları ve onu izleyen Anayasa Mahkemesi kararıyla sendikalaşma özgürlüğü tüm ortadan kaldırılmaktan kurtulduysa da bu özgürlüğü zedeleyen, kısıtlayan başka yasal hükümler, uygulamalar yürürlükte devam ediyor. İş Kanununun işverene işçiyi dilediği zaman işinden atma imkânını veren 13. ve 17. maddeleri özgürce sendikalaşmayı sınırlayan başlıca engellerdir. Sendikalaşma bir günde ba-

şarılmaz, bir süreç içinde oluşur. Bu sürede işveren söz konusu 13. ve 17. maddeleri işleterek sendikalaşmayı daha tomurcukken kırıp yok edebilmektedir. Hele küçük işyerlerinde bu çok etkin olmaktadır.

İş kanununun 13. ve 17. maddeleri bir başka yönden de Anayasaya aykırıdır. Anayasanın 42. maddesi çalışmayı herkese bir hak ve ödev olarak tanıır. Bir işçi bir işyerinde çalışmaya başlayınca Anayasanın tanıdığı çalışma hakkı doğmuş olur. İşveren kendi kararıyla işçiyi çıkardığında bu hakkı tek başına ortadan kaldırmış, iş akdini tek taraflı feshetmiş oluyor. Oysa bir anayasal hakkın kaldırılması, bir akidin feshi tek yönlü olarak taraflardan birisinin tekelinde olmamalıdır, buna ancak bir yargı organı karar verebilmelidir.

Referandum Yasalaştırılmalıdır

Toplu sözleşme yetkisinin alınabilmesinde uygulanan usul de özgür sendikalaşmayı kısıtlıyor. Yasal hükümlerin bıraktığı boşluğun sarı sendikalara ne imkânlar yarattığı artık herkesçe biliniyor. Şimdi uygulamada, yargı organlarının denetiminde yapılan, işçiler arasında oylamalarla -referandumla- bu durumun düzeltilmesine gidiliyor. Ama bu yeterli değildir. Referandum, işçiye hangi sendikadan olduğunu oyu ile belirtme hakkı yasal bir hak, yetkili sendikayı belirleyen tek yasal yol olarak tanınmalı; buna göre yasada gerekli değişiklik yapılmalıdır. Referandum, işçi sınıfının ekonomik mücadelesindeki sonu gelmez örgütsel bölünmeleri, sendika furyasını önliyecek, sarı sendikaları tasfiye edip gerçek ve güçlü sendikaları geliştirecek yoldur. İşverenler üzerinde benzeri baskı ve müdahaleler olmadığı için onlar serbestçe tek bir sendika halinde örgütlenip, işveren olarak esasen sahip buldukları ekonomik güçlerini daha da güçlü, etkin hale getiriyorlar. İşçi sendikaları ise bölünmüşlüğü, sarı sendikacılığın batağında güç kaybediyorlar.

Özgürce ve kolayca sendikalaşmayı engelleyen şartlar grev hakkının kullanılışını, etkinliğini de baltalıyor. Toplu sözleşme yetkisinin alınması ile anlaşmazlık durumu belirlediğinde greve gitme arasında üç, dört ay geçebiliyor. Bu sürede işveren İş Kanunu'nun 13. ve 17. maddelerini işleterek grevi önleme imkânını bulabiliyor, sendikayı etkisizleştirebiliyor. Grev kararı ile uygulanması arasına konan 6 günlük süre de işverene manevra imkanı tanımaktır.

Anayasada Grev Hakkı Sınırsızdır

Grev konusunda başka kısıtlamalar da vardır. Anayasanın 47. maddesi grev hakkını işçilere genel olarak tanıdığı halde, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu grev hakkını sendikalara tanıyor sadece. Yine Anayasanın aynı maddesi işçilere "İktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek" gibi çok geniş kapsamlı bir amaçla ve sınırsız olarak grev hakkı tanıyor. İşçilerin yalnız bir işyerinde veya kolunda grev yapmaları iktisadi ve sosyal durumlarını korumalarını veya düzeltmelerini her zaman sağlamaz. Ortak, yaygın hak ve çıkarlar ancak bir kaç işkolunu veya tüm işkollarını kapsayan grevlerle korunabilir veya düzeltilebilir. Buna Anayasa'da engel bir hüküm yoktur. Oysa Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'nun 17. maddesi, bir işyerinde veya işkolunda topluca çalışmamaktan söz ederek grev hakkını anayasaya aykırı biçimde kısıtlamak amacını güdüyor. Ne var ki, eşyanın tabiatında

olan gelişmeler Anayasa dışı kısıtlamalar getirilerek önlenemez Referandum hakkı uygulamada fiilen gerçekleşmekte olduğu gibi, genel grev, dayanışma grevi de işçilerimizin mücadele ve çabasıyla gerçekleşecek ve bu tür grevler er geç yasal açıklığa kavuşturulacaktır.

Tekrar Ediyoruz: Lokavt Bir Hak değildir

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunundan söz ederken lokavtın bir hak olmadığı, demokratik özgürlükler arasına sokulamıyacağı üzerinde de durmak gerekir. Anayasa, mülkiyet hakkının kamu yararına aykırı olamayacağını tekrar tekrar vurgular. Lokavt ise mülkiyet hakkının kamu yararına aykırı olarak kullanılmasının da ötesinde, doğrudan topluma zararlı kullanılışıdır. Anayasal çalışma hakkının işçilerden alınması, onların açlığa, sefalete mahkum edilmesidir. Lokavt mutlaka bir hak olarak yasalardan çıkarılmalıdır. İşçi sınıfımızın bilinçli, örgütlü mücadelesi kuşkusuz bunu da sağlayacaktır.

İşçi-memur ayrımı konusundaki kavram kargaşası sona erdirilmelidir. Asıl yapılması gereken de, memurlara sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hakkının tanınmasıdır. Bugünlerde ön plana çıkan teknik elemanların talepleri işçi sendikalarının desteklenmelidir. Tüm kafa ve kol emekçileri demokratik hak ve özgürlüklerin, ortak çıkarların savunulmasında dayanışmalı, eylem birliği etmelidirler. Güç birlikten doğar. Güçlü olmadan da hak ve özgürlükler ne korunabilir, ne iyileştirilebilir.

Kıdem Tazminatı Yasası Çalışma Güvencesini Baltalamaktadır

Bugünlerde çok tartışılan kıdem tazminatı konusu, burjuva partileri iktidarlarının nasıl her konuda sermayeci sınıf burjuvaziyi kolladıklarının bir yeni örneği olmak bakımından anlamlıdır. Bir fon teşkili hikâyesi ortaya çıkarıp, yine burjuvazinin yararına işleyecek biçimde kıdem tazminatını yasalastırmak istiyorlar. Yüklüce bir kıdem tazminatı ödeme zorunluluğu çalışma güvencesini bir ölçüde sağlayan bir araçtır. Fon teşkiline gidilmesiyle bu güvence ortadan kalkacaktır ve sendikalaşma ve grev özgürlüklerinin daha önce sözünü ettiğimiz engelleme ve kısıtlamalarına bir yeni kolaylık daha eklenmiş olacaktır. Kıdem tazminatını işveren doğrudan kendisi ödemelidir.

Çözüm Son Tahlilde Politiktedir

İşçilerin uğradıkları haksızlıklar, karşılaştıkları zorluklar şüphesiz bu saydığımız konularla bitmiyor. Daha başka sorunlar da var. Sonuç olarak işaret etmek istediğim çok önemli nokta, tüm sorunların çözümünün son tahlilde politik iktidar konusuna bağlı olduğudur. Çözümün politikadan geçtiğidir. Bugünkü şartlarda, sorunların şu veya bu ölçüde işçi ve emekçi kitlelerden yana çözüme kavuşturulabilmesi, işçi sınıfının ve müttefiki emekçi kitlelerin örgütlü politik bir güç haline gelebilmelerine, hak ve özgürlüklerine her hal ve şartta kesintisiz sahip çıkıp iktidarı demokratikleşme doğrultusunda harekete zorlayabilmelerine bağlıdır. Sorunların nihai çözümü ise, işçi sınıfının müttefiki emekçi kitlelerle birlikte iktidarı burjuva partilerinden ve burjuvaziden almalarıyla sağlanır. Asıl hedef de budur.

İşçiler Politik Yönlerini Tayin Ederken, Destekleyecekleri Politik Partiyi Seçerken Çok Dikkatli Olmalıdırlar

Bugün en sağcılar bile sosyal adaletten, işçi, emekçi hakkından söz eder oldular. Bunlara aldanmamalı. Ve unutulmamalı ki, yetersizliklerini, sendikalaşma ve grev özgürlüklerini nasıl kısıtladığını hepimizin çok iyi bildiği ve benim kısaca belirtmeye çalıştığım sendikalar kanunu ile Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanununu, şimdi demokratik sol iddiasındaki partinin iktidarında ve Genel Başkan'ının Çalışma Bakanı olduğu sırada çıkarıldı. Şimdi Türk-İş'in bile karşı çıktığı lokavt bir hak olarak bu kanunlarla ve o iktidarca tanındı. Onbinlerce işçiyi memur kapsamına sokup sendika, toplu sözleşme ve grev haklarından yoksun bırakan 12. sayılı kararname hükmü de daha geçen yıl aynı partinin koalisyonlu iktidarında apar topar çıkarılıp yürürlüğe kondu. Ayrıca, o iktidarları sırasında, taban fiyatları yükseltilecek zengin köylü, çiftlik sahiplerinin yararı kollandı da yoksul köylü, tarım işçileri ayazda bırakıldı. Kentli işçiler içinse ne bir şey yapıldı, hatta ne de yapılması önerildi. İşçilerin payına 12. sayılı kararname düştü sadece.

Bugün Türkiye'nin gündeminde politik demokratikleşme, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi gündemin baş maddesidir. Demokratikleşme, bağımsızlaşmadan ayrı olamayacağına göre tüm anti-empyralist, anti-faşist güçlerin güç ve eylem birliği gereklidir, bunu gerçekleştirmeye çalışmalıyız. Ama bunu söylemek, demokrasiden yana örgütlerin, partilerin arasında bir ayırım yapmanın gereksizliği demek değildir. Demokrasinin temel güvencesi, işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesi, onun sendikal örgütlenişi ve politik partisidir. Tutarlı ve sonuç verici bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi ancak işçi sınıfının öncülüğünde, onun politik partisi aracılığıyla mümkündür. İşçi sınıfımız 15-16 Haziran 1970 olayından bu yana, 12 Mart döneminin şiddet ve baskısına rağmen, daha bilinçlenmiş, mücadele yeteneğini daha geliştirmiştir. Geleceğin umudu işçi sınıfımızın bu gelişmesindedir.

“Yolumuz Açık Olsun” broşürü, Ağustos 1975